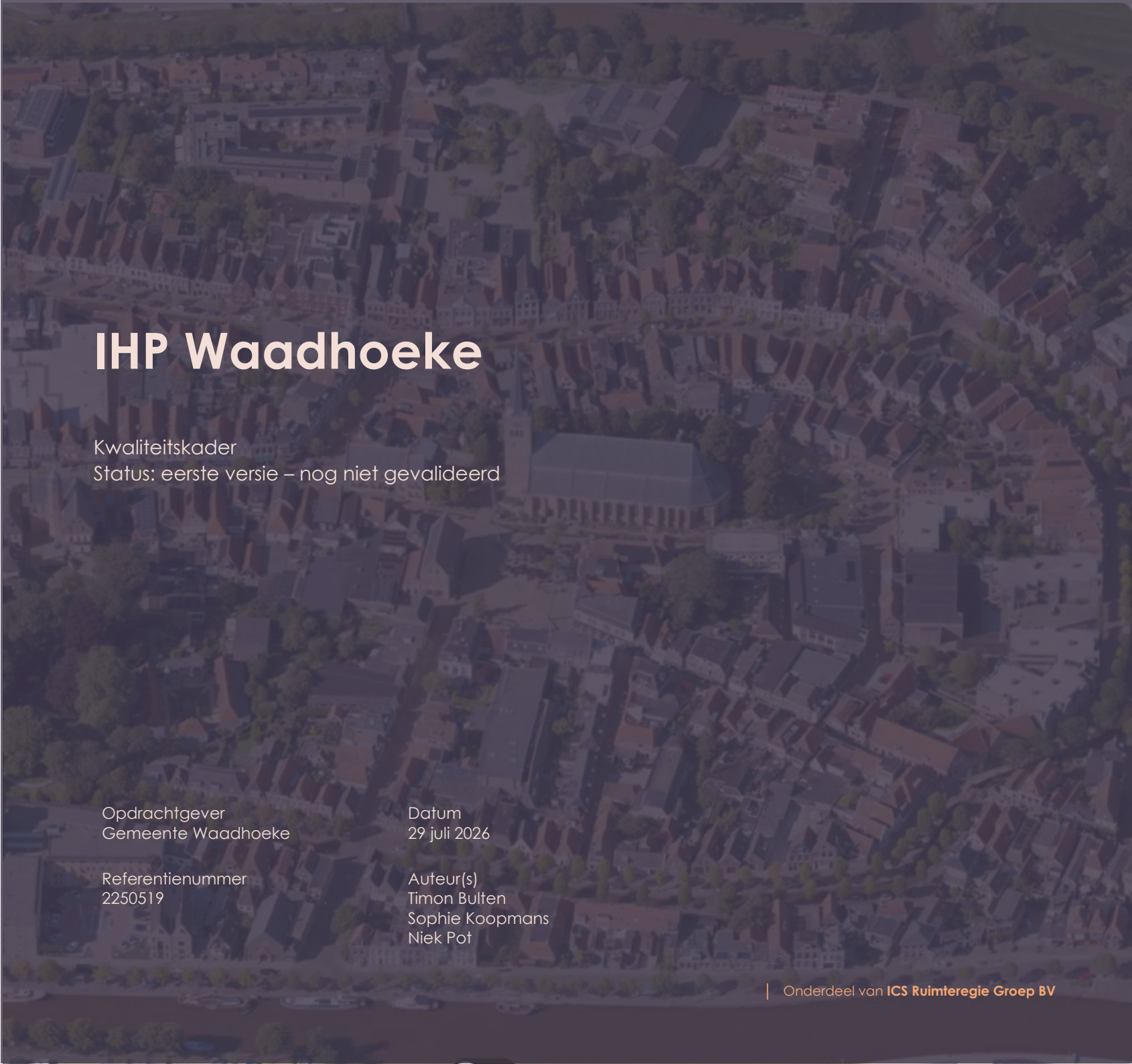




ICS

ADVISEURS



IHP Waadhoeke

Kwaliteitskader

Status: eerste versie – nog niet gevalideerd

Opdrachtgever
Gemeente Waadhoeke

Datum
29 juli 2026

Referentienummer
2250519

Auteur(s)
Timon Bulten
Sophie Koopmans
Niek Pot

Inhoudsopgave

4. Normbedragen en financiële uitwerking

21

1. Inleiding	3
1.1 Inleiding en context	3
1.2 Doelstelling	3
1.3 Reikwijdte	4
1.4 De rol van een Integraal Huisvestingsplan	4
1.5 Proces	4
1.6 Leeswijzer	5
2. Wet- en regelgeving	6
2.1 Taken en verantwoordelijkheden	7
2.2 Landelijke ontwikkelingen	7
2.3 Gemeentelijke beleidskaders	10
3. Gemeentelijke uitgangspunten	12
3.1 Toekomstbestendig bouwen	13
3.2 Aanbod en samenwerking	15
3.3 Opgroeien in een gezonde omgeving	17
3.4 Ruimtegebruik en behoefte	18
3.5 Type maatregelen	19

De inhoud van deze uitgave is eigendom van ICS Adviseurs B.V. te Zwolle. Enkel de opdrachtgever waarmee ICS Adviseurs B.V. een overeenkomst is aangegaan, heeft een gebruiksrecht voor deze uitgave. De inhoud en omvang van dat gebruiksrecht zijn vastgelegd in de algemene voorwaarden van ICS Adviseurs B.V., gedeponeerd bij de Rechtbank Overijssel onder nummer 9/2021, dan wel in de overeenkomst zoals hiervoor bedoeld. Elk ander gebruik van deze uitgave, door opdrachtgever en of derden is uitgesloten, inhoudende dat niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, via internet, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ICS Adviseurs B.V.

1. Inleiding

1.1 Inleiding en context

De gemeente Waadhoeke stelt een vernieuwd Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs op. In samenwerking met schoolbesturen uit het primair, voortgezet en speciaal onderwijs wordt gewerkt aan een gezamenlijk IHP. Het IHP 2020 wordt geactualiseerd op basis van huidige wetgeving en ambities in de gemeente. In het IHP wordt gekeken naar een prioritering en de kosten voor maatregelen voor verbetering van schoolgebouwen.

Over dit document: kwaliteitskader

Het voorliggende document betreft het kwaliteitskader. Dit document vormt de inhoudelijke basis voor het verdere IHP-proces. In het kwaliteitskader worden de gezamenlijke visie op onderwijshuisvesting beschreven en de spelregels opgesteld voor planvorming en de realisatie van onderwijshuisvesting, zoals verantwoordelijkheden en prioritering. Hiermee wordt een kader geboden om afgewogen keuzes te maken voor toekomstbestendige onderwijshuisvesting in gemeente Waadhoeke.

1.2 Doelstelling

Toekomstbestendige onderwijslocaties

Het doel van het IHP is het komen tot toekomstbestendige onderwijslocaties in de gemeente Waadhoeke. In een gezamenlijk proces wordt door middel van bijeenkomsten bepaald welke richting de gemeente Waadhoeke en de schoolbesturen op willen met het onderwijsvastgoed. Hierbij worden elementen uit de visie van het IHP 2020 geactualiseerd en aangevuld op basis van de wensen, behoeften en wetgeving van de huidige tijd.

Het IHP geeft op basis van de bepalingen in de Wet op het primair onderwijs (WPO), Wet voortgezet onderwijs (WVO) en Wet op de expertisecentra (WEC) inzicht in:

- Een beschrijving van elk schoolgebouw op het grondgebied van de gemeente;
- De geraamde investeringsbedragen per schoolgebouw voor de voorzieningen in de huisvesting, bedoeld in artikel 92 van de WPO, artikel 6.2 van de WVO en artikel 90 van de WEC, voor een periode van vier jaar met een doorkijk naar de twaalf jaar erna;
- Het beleid voor de onderwijshuisvesting in relatie tot de prognose van het aantal leerlingen in de gemeente in de periode waarop het plan betrekking heeft.

Duurzame ambities

Vanuit de duurzaamheidsagenda 2025-2028¹ heeft Waadhoeke uitgesproken voorbeeld te willen zijn in duurzaam handelen. In 2040 is het doel om een energieneutrale gemeente te zijn. De gemeente is een SDG-gemeente die de sustainable development goals² nastreeft. In dit IHP onderwijs wordt duurzaamheid meegenomen in de visie en in de scenario's voor het verbeteren van onderwijslocaties.

Duurzaamheid omvat echter meer dan alleen energie. Duurzaamheid gaat ook over:

- Milieu;
- Ondernemen en toekomstgerichte keuzes;
- Materiaalgebruik (voor bouw, hergebruik en aanbesteden);
- Duurzaam en (multi)functioneel gebruik van ruimten (niet bouwen voor leegstand);
- Stimuleren van bewegen en gezondheid.

¹ Duurzaamheidsagenda 2025-2028, november 2024.

² Sustainable development goals, VN, 2015.

Ambitieuus met realisme

Het doel is om duurzame onderwijslocaties te creëren. Ambities moeten echter ook realistisch en uitvoerbaar zijn. Het IHP moet geen papieren tijger worden en projecten moeten aansluiten bij ambities en tegelijkertijd betaalbaar zijn.

Het IHP onderwijs geeft daarom de kosten weer voor drie kwaliteitsscenario's, namelijk:

1. Scenario wettelijk minimum (BENG);
2. Scenario ambitieniveau Waadhoeke (ENG);
3. Scenario maximale variant (ZEB).

ZEB wordt vanaf 2030 verplicht voor nieuwbouw. De eis komt voort uit de Europese EPBD-richtlijn. ZEB is op dit moment nog nieuw en nog niet volledig gedefinieerd. Kostenkengetallen zijn daarom voor ZEB nog niet voor handen. Als deze kengetallen beschikbaar komen, worden deze in dit IHP toegevoegd.

Het kwaliteitsniveau voor het binnenklimaat is tenminste Frisse scholen klasse B. Klasse A is een keuzemogelijkheid voor extra kwaliteit.

Het doel van deze scenario's is een vergelijk te maken en de gemeenteraad keuzemogelijkheden voor te leggen voor de onderwijslocaties.

1.3 Reikwijdte

Het IHP heeft betrekking op alle schoolgebouwen en voorzieningen voor het bewegingsonderwijs in de gemeente. De accommodaties voor het bewegingsonderwijs worden in beeld gebracht op basis van leeftijd, capaciteit en gebruik. De voorzieningen voor de accommodaties zijn opgenomen in het accommodatiebeleid van gemeente Waadhoeke.

Bij keuzes over schoolgebouwen wordt rekening gehouden met het bewegingsonderwijs.

Onderwijs en kinderopvang zijn vanuit de gewenste doorgaande leer- en ontwikkelingslijn met elkaar verbonden. Kinderopvang is geen wettelijke taak van de gemeente. Vanuit het vastgestelde accommodatiebeleid³ in Waadhoeke

wordt integraal gekeken naar voorzieningen. Daarom wordt bij elke maatregel aan een voorziening altijd vanuit een bredere blik gekeken. Kinderopvang wordt daarom waar mogelijk wel meegenomen in nieuwe schoolgebouwen. Dit geldt hetzelfde voor overige maatschappelijke voorzieningen.

1.4 De rol van een Integraal Huisvestingsplan

De gemeente heeft drie kaderstellende instrumenten (vastgesteld door de gemeenteraad) waarmee zij stuurt, te weten:

Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs

De verordening van de gemeente beschrijft de formele regels voor de wijze van berekenen van de ruimtevraag en het ruimteaanbod van (bewegings)onderwijshuisvesting. Ook beschrijft de verordening de formele regels die gelden bij het aanvragen en toetsen van voorzieningen in de onderwijshuisvesting.

Gemeentelijke begroting

Een financieel kaderstellend instrument. Vanuit het Rijk ontvangt de gemeente financiële middelen die bestemd zijn voor onderwijshuisvesting.

Integraal Huisvestingsplan

Het IHP is een inhoudelijk kaderstellend instrument. Het IHP heeft ook deze status, waarbij alle betrokken partijen zich committeren aan een gezamenlijke inspanningsverplichting. Het IHP biedt daarmee het kader voor de uitvoering en concretisering van het onderwijshuisvestingsbeleid.

1.5 Proces

Zowel dit kwaliteitskader als het uiteindelijke IHP is het resultaat van een proces dat de gemeente samen met alle schoolbesturen heeft doorlopen onder begeleiding van ICSadviseurs. De visie en het kwaliteitskader zijn ontstaan na inhoudelijke werksessies met bovengenoemde partijen. Deze hebben inhoud opgeleverd om belangrijke thema's rondom de huisvesting van visie te voorzien.

³ 'Mei inoar sterk' Nota accommodatiebeleid gemeente Waadhoeke, 2025

1.6 Leeswijzer

In het document vind je de volgende hoofdstukken:

Hoofdstuk 2: Wet- en regelgeving en gemeentelijk beleid;

Hoofdstuk 3: Gemeentelijke uitgangspunten;

Hoofdstuk 4: Normbedragen per m² schoolgebouw.

2. Wet- en regelgeving en gemeentelijk beleid

Dit hoofdstuk is bedoeld om richting te geven aan wet- en regelgeving, verantwoordelijkheden en landelijke ontwikkelingen. Dit hoofdstuk laat zien welke gemeentelijke documenten betrokken worden binnen het IHP.

Het IHP verbindt gebouwen met bredere maatschappelijke en onderwijskundige doelen. De huisvesting sluit hierdoor beter aan op toekomstige ontwikkelingen en onderwijskundige vraagstukken, maar ook op bredere beleidsdoelstellingen van de gemeente Waadhoeke. Het IHP neemt gebouwen mee voor het (bewegings)onderwijs maar investeringen worden altijd in bredere context geplaatst om kansen te benutten.

De beleidsuitgangspunten vloeien voort uit het huidige beleid en ambities van de gemeente Waadhoeke op de bepaalde thema's. Zo is gekeken naar uitgangspunten uit het accommodatiebeleid, ambities rondom duurzaamheid en uitgangspunten die staan in het coalitieakkoord van de gemeente. Inbreng van schoolbesturen en is meegenomen en opgehaald in werkbijeenkomsten.



Gemeente



Gemeentefonds
Ministeries van BZK en
Financiën

- Zorgplicht: voorzien in adequate onderwijshuisvesting
- (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding
- (Renovatie)
- Verplaatsen van een tijdelijk gebouw
- Economisch eigendom
- Eerste inrichting
- Constructiefouten (inclusief asbest)
- Vergoeding van schade als gevolg van bijzondere omstandigheden
- Onroerendezaakbelasting
- Afsluiten opstal- en inboedelverzekering
- Bijkomende kosten: tijdelijke huisvesting, sloop, terreininrichting, asbest, et cetera

- Voorzieningen bewegingsonderwijs
- PO: binnen- en buitenonderhoud gymzalen



Schoolbestuur



Lumpsom
Ministerie van OCW

- Groot en klein onderhoud
- Exploitatie
- Inpandige aanpassingen
- Juridisch eigendom
- Vervanging van leer- en hulpmiddelen
- Leegstand van leslokalen (exploitatiekosten en eventueel verhuur aan derden)
- Verzekering gericht op uit eigen private bekostigde zaken

- PO: binnenonderhoud gymzalen (in eigendom van schoolbestuur)
- VO: binnen- en buitenonderhoud gymzalen (in eigendom van schoolbestuur)

2.1 Taken en verantwoordelijkheden

Volgens de wet hebben gemeente en schoolbesturen de onderstaande wettelijke verplichtingen:

- De gemeente heeft een zorgplicht voor onderwijshuisvesting. Dit houdt in dat zij zorgt voor voldoende en adequate huisvesting door (ver-)nieuwbouw, renovatie (als alternatief voor nieuwbouw, bestaande uit vernieuwing of grootschalige verandering van een gebouw of een gedeelte daarvan door een samenhangend geheel van maatregelen, dat gericht is op het verlengen van de levensduur van het gebouw of het gedeelte daarvan) of uitbreiding, met name door het beschikbaar stellen van financiële middelen. Het bouwheerschap voor de realisatie van huisvestingsvoorzieningen ligt bij het schoolbestuur, tenzij anders overeengekomen. De gemeente is verantwoordelijk voor voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs voor scholen. De bekostiging van de gemeentelijke taak ontvangt de gemeente van de rijksoverheid via een niet geoormerkte uitkering in het gemeentefonds.
- Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de exploitatie van schoolgebouwen inclusief het groot en klein onderhoud, schoonmaak en terreinonderhoud. Hiervoor stellen zij een Meerjarenonderhoudsplan op en deze moeten ze delen met de gemeente en het op overeenstemming gericht overleg. Dit moet plaatsvinden voor het overleg over het IHP. De bekostiging van de school bestuurlijke taak ontvangt het schoolbestuur via een lumpsum van de rijksoverheid.

Schoolplein

Bij nieuwbouw voorziet de gemeente in de aanleg van een sober en doelmatig schoolplein. Op basis van dit kwaliteitskader kunnen aanvullende ambities (groenblauwe schoolpleinen) gerealiseerd worden. Het schoolbestuur is in alle gevallen verantwoordelijk voor inrichting, beheer en onderhoud hiervan. Daarnaast is het schoolbestuur verantwoordelijk voor keuring van speeltoestellen.

2.2 Landelijke ontwikkelingen

Landelijk zijn er verschillende ambities vastgelegd voor onderwijshuisvesting. De landelijke ambitie voor 2050 is helder: alle schoolgebouwen in Nederland zijn prettig en gezond, modern en inclusief, circulair en modulair, (onderwijs)adaptief, minimaal energieneutraal en betaalbaar in exploitatie⁴. Dit IHP draagt bij aan die ambitie, vertaald naar de lokale context van Waadhoeke.

Hieronder worden de landelijke beleidskaders beschreven die direct doorwerken in dit IHP.

Wettelijk kader en IHP-verplichting

Het wetsvoorstel Planmatige aanpak onderwijshuisvesting is door de Eerste Kamer aangenomen. Naar verwachting treedt deze wet per 1 januari 2027 in werking. Met deze wetwijziging worden gemeenten verplicht een IHP op te stellen op basis van de WPO, WVO en WEC. Het IHP heeft een tijdsspanne van 16 jaar, verdeeld in vier tijdvakken van vier jaar. De investeringen voor het eerste tijdvak worden opgenomen in de gemeentelijke meerjarenbegroting. Het IHP wordt elke vier jaar geactualiseerd. Schoolbesturen zijn, onder de wetwijziging, verplicht een Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) op te stellen en de gemeente hier inzicht in te geven.

Met de wetwijziging wordt per 1 januari 2027 renovatie expliciet als gemeentelijke voorziening aangemerkt en wordt het investeringsverbod voor het primair onderwijs opgeheven. Dit vergroot de mogelijkheden voor schoolbesturen om samen met de gemeente te investeren in kwalitatief goede en toekomstbestendige huisvesting. Tevens wordt de zorgplicht voor een gezond binnenklimaat wettelijk verankerd.

Duurzaamheid: BENG, ZEB en de Klimaatwet

Vanuit de Europese richtlijn voor energieprestatie van gebouwen en de Nederlandse Klimaatwet geldt als einddoel dat alle gebouwen in 2050 emissievrij zijn (Zero Emission Building, ZEB). Voor nieuwbouw geldt ZEB als verplichte norm vanaf 2030 voor schoolgebouwen en al vanaf 2028 voor eigendommen van

⁴ Programma Onderwijshuisvesting: samen bouwen aan betere scholen, december 2024.

overheidsinstanties. Daar waar de gemeente juridisch eigenaar van een school is, geldt ZEB al vanaf 2028 als norm voor nieuwbouw.

Een ZEB-gebouw kenmerkt zich door een lage warmtebehoefte, efficiënte installaties, fossielvrije energievoorziening op eigen perceel en de opwekking van hernieuwbare energie op of bij het gebouw.

Voor nieuwbouw geldt op dit moment de BENG-norm (Bijna Energieneutraal Gebouw) als wettelijk minimum, vastgelegd in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). Bij renovatie wordt gestreefd naar het zo dicht mogelijk benaderen van de nieuwbouwstandaard, voor zover technisch en financieel haalbaar.

Gezond binnenklimaat: Frisse Scholen

Een gezond binnenklimaat is een basisvoorwaarde voor goed onderwijs. Onderzoek toont aan dat een slecht binnenklimaat leidt tot verminderde concentratie, hogere ziekteverzuimcijfers en lagere leerprestaties. Het landelijke kader Frisse Scholen (2025) onderscheidt drie kwaliteitsklassen:

- **Klasse A** (hoogste kwaliteit): Dit niveau garandeert een uitstekende luchtkwaliteit (CO₂-concentratie < 950 ppm), een goed thermisch comfort (< 100 overuren boven 25°C per jaar) en voldoende daglicht en akoestische kwaliteit.
- **Klasse B** (goede kwaliteit): Dit niveau voldoet aan de wettelijke eisen en zorgt voor een aanvaardbaar binnenklimaat gedurende de resterende levensduur van het gebouw.
- **Klasse C**: Nu het wettelijk minimum. Staat voor voldoende en vormt de ondergrens voor een gezond en comfortabel binnenklimaat. Voor de meeste onderdelen uit het Programma van Eisen Frisse Scholen geldt dat klasse C aansluit op het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

Bij alle projecten in het kader van dit IHP worden de Frisse Scholen-classes toegepast. Bij bestaande gebouwen waarbij het binnenklimaat aantoonbaar niet voldoet aan klasse B of zelfs niet aan klasse C, vormt dit een zwaarwegend argument voor een ingrijpendere maatregel in dit IHP. Het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) is het wettelijk minimum. De meeste onderdelen van het Programma van Eisen Frisse Scholen klasse C zijn gelijk aan het bouwbesluit. Enkele onderdelen komen uit op klasse B of soms klasse A. Een goed binnenklimaat draagt aantoonbaar bij aan goede leerprestaties.

Thema / Indicator	Klasse C	Klasse B	Klasse A
Ambitieniveau	<i>Minimumniveau; basisniveau conform wet- en regelgeving</i>	<i>Voorkeursniveau bij nieuwbouw & ingrijpende renovatie</i>	<i>Hoog ambitieniveau; extra kwaliteit op specifieke thema's</i>
CO₂-concentratie leslokalen	Max. 1.200 ppm – Bbl ligt lager	Max. 950 ppm	Max. 800 ppm
Ventilatie-debiet per persoon	Min. 6 dm ³ /s (≈ 21,6 m ³ /uur) – Bbl ligt hoger	Min. 8,5 dm ³ /s (≈ 30,6 m ³ /uur)	Min. 12 dm ³ /s (≈ 43,2 m ³ /uur)
Luchtkwaliteit toevoer	Voldoet aan Bbl	Warmtewiel onder voorwaarden toegestaan; afgestemd op Bbl & NEN-EN 16798-1	Strengste eisen; hoge eisen aan toevoerluchtkwaliteit en spulventilatie
Temperatuur (verblijfsruimten)	18–25 °C (stookseizoen); min. 19 °C	Idem + extra aandacht voor zonwering & regelbaarheid	Idem + hoogste eisen zomercomfort & temperatuurbelasting
Geluid installaties (leslokalen)	Max. 35 dB	Max. 33 dB	Max. 30 dB
Daglicht & kunstlicht	Basisnormen visueel comfort	Afgestemd op NEN-EN 12464-1 (2021); ledverlichting als uitgangspunt	Extra aangescherpte eisen voor daglichtkwaliteit, verblinding & lichtkwaliteit
Energie	Voldoet aan wettelijk minimum (BENG en Bbl)	Hogere energie-efficiëntie dan wettelijk vereist	Sterk gereduceerd primair fossiel energiegebruik; hoog aandeel hernieuwbare energie
Toepassingsadvies RVO	Tijdelijke huisvesting of sterk beperkt budget	Standaard bij nieuwbouw en ingrijpende renovatie	Selectief inzetten per thema waar extra kwaliteit gewenst is

Inclusief onderwijs en toegankelijkheid

De landelijke definitie van inclusief onderwijs (ontleend aan de UNESCO) luidt: 'onderwijs waarbij alle kinderen volwaardig toegang hebben tot een inclusieve leeromgeving om samen te ontwikkelen en te leren'. In mei 2025 is het landelijke Ontwerpkader Inclusief Onderwijs gepubliceerd. Gebouwen dienen te voldoen aan de NEN 9120-richtlijnen voor toegankelijkheid. Dit betekent dat schoolgebouwen drempelvrij en fysiek toegankelijk zijn voor alle gebruikers, ongeacht hun beperking.

De landelijke beweging naar meer inclusief en passen onderwijs heeft directe gevolgen voor de huisvesting; schoolbesturen (in den lande en in Waadhoeke) ervaren de behoefte aan specifieke ruimtes om passend en inclusief onderwijs te borgen in de gebouwen. Deze aanvullende ruimte faciliteert zorg en ondersteuning, flexibele ruimten die voor verschillende doelgroepen inzetbaar zijn en aan gebouwen die samenwerking tussen regulier onderwijs, speciaal onderwijs en zorgpartners faciliteren. Voor de gemeente blijft de normatieve ruimtebehoefte het wettelijk kader. Dit IHP maakt een aanvullende (bovenwettelijke) ruimtebehoefte inzichtelijk, zowel voor bestaande als nieuwe gebouwen, vanuit de gezamenlijke visie om voor alle kinderen in de gemeente Waadhoeke een passende leerplek te bieden.

Bewegingsonderwijs

De gemeente heeft een wettelijke plicht om te zorgen voor voldoende en adequate huisvesting voor bewegingsonderwijs. Leerlingen in het primair onderwijs hebben recht op minimaal twee keer 45 minuten bewegingsonderwijs per week (1,5 klokuur). Leerlingen van 4 en 5 jaar hebben recht op 3,75 klokuren per week. Groepen 1 en 2 dienen te beschikken over een eigen speellokaal of ruimte te hebben in een lokaal voor bewegingsonderwijs binnen 300 meter hemelsbreed. Voor groepen 3 en hoger geldt een maximale afstandsnorm tot de gymzaal (afhankelijk van het aantal normatieve uren en de lokale verordening van de gemeente Waadhoeke). Gemeente Waadhoeke hanteert in haar verordening een maximale loopafstand voor het basisonderwijs van 1 kilometer. De verordening is hierin leidend.

Aanvullend publiceert de KVLO streefnormen voor een maximale loopafstand van 750 meter voor basisonderwijs en 2 kilometer voor voortgezet onderwijs. De ambitie is om 750 meter aan te houden.

Bij de beoordeling van de huisvesting voor bewegingsonderwijs wordt het Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs (januari 2024) van de KVLO als normerende basis gehanteerd. Dit kader beschrijft de minimumeisen voor vloeroppervlak, vrije hoogte, vloer- en wandafwerking, verlichting, ventilatie en sanitaire voorzieningen. Bij nieuwe gymzalen worden de eisen uit dit kwaliteitskader als programma van eisen gehanteerd.

Dunbevolktheidstoelage en kleine scholen

Voor gemeenten met een dunbevolkt karakter, zoals Waadhoeke, is de zogenoemde dunbevolktheidstoelage relevant. Deze toeslag vervangt de voormalige 'kleinescholentoelage' en is specifiek gericht op plattelandsgemeenten waar kleine scholen een essentiële rol spelen in de leefbaarheid van dorpen. De toeslag biedt aanvullende financiering voor scholen die door hun ligging en schaalgrootte hogere kosten per leerling kennen. Dit is relevant voor scholen met weinig leerlingen die toch belangrijk zijn om te behouden. De omvorming van de kleinescholentoelage naar een dunbevolktheidstoelage zorgt ervoor dat extra bekostiging alleen nog naar basisscholen in gemeenten met een opheffingsnorm van 150 of lager gaat. Scholen kunnen de dunbevolktheidstoelage inzetten om kleine schoollocaties financieel overeind te houden. Deze toeslag is gericht aan de schoolbesturen, niet aan de gemeente.

2.3 Gemeentelijke beleidskaders

Het IHP Onderwijs Waadhoeke sluit aan op een bredere beleidsbasis die door de gemeente de afgelopen jaren is opgebouwd. Naast de landelijke richtlijnen wordt lokaal beleid meegenomen in de visie voor het IHP. De volgende beleidsdocumenten zijn leidend en worden in dit IHP niet tegengesproken:

Coalitieakkoord Waadhoeke 2026-2030 "Hjoed dwaan wat moarn freget"

Het coalitieakkoord zet in op het behoud van stevige dorpsscholen en verbindt onderwijs aan een bredere maatschappelijke agenda. Ambities die doorwerken in het IHP zijn: behoud van leefbaarheid in dorpen, circulariteit als uitgangspunt bij alle investeringen, een energieneutrale gemeente in 2040, en het programma Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) als kader voor de brede ontwikkeling van kinderen.

In het kader van duurzaam bouwen ondertekende de gemeente Waadhoeke het convenant voor schoon en emissieloos bouwen om uitstoot in de bouwsector terug te dringen.

Accommodatiebeleid gemeente Waadhoeke (2025)

Het vastgestelde accommodatiebeleid hanteert vijf leidende principes: bezetting, toegankelijkheid, spreiding, uniform beheer en verduurzaming. Centraal staat de ambitie om voorzieningen integraal te bekijken en waar mogelijk te clusteren. Deze principes worden toegepast in het IHP onderwijs. Het accommodatiebeleid bepaalt dat bij vernieuwing, renovatie of demografische knelpunten altijd een integraal accommodatieplan wordt opgesteld. Scholen en overige maatschappelijke voorzieningen zijn nadrukkelijk betrokken bij koppelkansen en medegebruik.

Omgevingsvisie Waadhoeke

De vastgestelde omgevingsvisie biedt het ruimtelijk kader waarbinnen investeringen in schoolgebouwen worden getoetst. Bij nieuwbouw en verbouw wordt getoetst aan de leidende principes van de omgevingsvisie. De impact op de omgeving, waaronder milieu en leefomgeving, maakt onderdeel uit van elke afweging over de schoolgebouwen.

Sustainable Development Goals

De Sustainable Development Goals (SDG's) zijn zeventien wereldwijde duurzaamheidsdoelstellingen die in 2015 door de Verenigde Naties zijn

vastgesteld. Ze vormen een gezamenlijke agenda voor een eerlijke, gezonde en duurzame wereld in 2030, op thema's als onderwijs, klimaat, gelijke kansen en leefbaarheid.

Gemeente Waadhoeke onderschrijft de SDG's en verbindt zich aan de bijbehorende doelstellingen. Hiervoor is al een uitwerking gemaakt in de duurzaamheidsagenda van de gemeente. Met het IHP geeft Waadhoeke hier concreet invulling aan en worden keuzes gemaakt voor toekomstbestendige onderwijshuisvesting. De SDG's vormen daarmee een inhoudelijk kader waarbinnen de keuzes rondom onderwijshuisvesting worden gemaakt, als investering in een toekomstbestendige en duurzame gemeenschap.

Op de volgende pagina zijn alle zeventien SDG's weergegeven. Per relevante SDG voor het IHP is korte uitleg gegeven voor waarom de SDG belangrijk is voor het IHP.

Sustainable Development Goals – Gemeente Waadhoeke



3. Gemeentelijke uitgangspunten

De visie op het onderwijs en onderwijshuisvesting in combinatie met de duurzaamheidsdoelen die de gemeente Waadhoeke en schoolbesturen hebben gesteld, fungeren als leidraad voor het ontwikkelen van de onderwijshuisvesting in de gemeente.

Duurzaamheid is daarbij geen thema, maar de absolute basis van het IHP waarbij de gemeente Waadhoeke er bewust voor kiest om een voorbeeld te zijn in duurzaam handelen. Bij iedere keuze dient daarom duurzaam denken een fundament te zijn. De tegenwoordige tijd is een tijd van transitie en deze vragen om doelen en ambities goed voor ogen te houden. Dit betekent dat er weloverwogen afwegingen worden gemaakt tussen financieel belang en duurzaamheid, niet als tegenpolen maar als een balans voor toekomstbestendige en weloverwogen keuzes.

De eerder genoemde beleidsstukken uit hoofdstuk 2 vormen in combinatie met de uitgangspunten in hoofdstuk 3 samen met duurzaam denken de kapstok voor de uitgangspunten van de gemeente Waadhoeke en schoolbesturen voor het IHP onderwijs.

Uitgangspunten IHP Waadhoeke

Waadhoeke kiest voor de onderstaande uitgangspunten welke verder worden toegelicht in de volgende paragrafen.

- Gebouwen in Waadhoeke zijn energieneutraal (ENG) en zoveel mogelijk circulair gebouwd.
- Bij nieuwbouw en renovatie voldoen de gebouwen minimaal aan Frisse scholen klasse B.
- Waadhoeke zet in op voldoende groen en waterbuffering voor een klimaat adaptieve schoolomgeving.
- De schoolgebouwen faciliteren een doorlopende leerlijn, bijvoorbeeld door een strategische locatie of mogelijkheden binnen het gebouw.
- Bij nieuwbouw of renovatie wordt altijd gekeken naar wat er nog meer speelt in een dorp.
- Waadhoeke gaat voor het behoud van sterke dorpsscholen.
- Waadhoeke leert van de voorbeelden van buurgemeenten en werkt wanneer het kan samen.
- Onderwijs is zo inclusief en thuisnabij mogelijk. Het IHP sorteert voor op 5% aanvullende ruimtebehoefte om passend en inclusief onderwijs te faciliteren bij nieuwbouw en bestaande bouw. Het schoolbestuur toont de behoefte aan middels een projectvoorstel.
- Bij nieuw in te richten schoolpleinen worden waar mogelijk groenblauwe schoolpleinen met voedselbosjes gerealiseerd.
- De gemeente streeft naar hygiënische drinkwatervoorzieningen in en waar mogelijk aan de buitenkant van schoolgebouwen.
- Bij wens van schoolbesturen wordt ingezet op bewegend leren tijdens de schooldag. Waar mogelijk houdt de gemeente hier rekening mee bij de inrichting van de schoolpleinen.
- Gemeente en schoolbesturen streven naar een efficiënte inzet van de beschikbare onderwijshuisvesting en de financiële middelen hiervoor. Ruimtevrage en -aanbod worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd om normatieve overmaat of tekorten te voorkomen.
- De normatieve overmaat (leegstand) in gebouwen leidt niet automatisch tot een ingreep in de huisvestingssituatie van een school.

Voor ambities boven het wettelijk minimum wordt per project, voortvloeiend uit dit IHP, een gezamenlijke businesscase opgesteld.

3.1 Toekomstbestendig bouwen

Ambitie 2040 energieneutraal en fossielvrij

Uitgangspunt: Gebouwen in Waadhoeke zijn energieneutraal (ENG) en zoveel mogelijk circulair gebouwd. Bij nieuwbouw en renovatie voldoen de gebouwen minimaal aan Frisse scholen klasse B.

Het klimaat verandert merkbaar, zowel ver weg als dichtbij. Temperaturen stijgen, seizoenen vervagen en extreme weersverschijnselen zijn intenser en frequenter aanwezig. Natuurlijke grondstoffen raken uitgeput. De urgentie is hoog; bij 'geen beleid' zal de CO₂-uitstoot aanzienlijk groeien (tot +150 Gt per jaar wereldwijd) en zal de gemiddelde temperatuur harder stijgen dan 1,5° Celsius (Climate Action Tracker, 2021).

De gebouwde omgeving is voor circa 40% verantwoordelijk voor de gehele Nederlandse CO₂-uitstoot. Daarvan is 66% gerelateerd aan de exploitatie van een gebouw en 33% aan materialen en bouwprocessen.

Duurzaamheid en circulariteit zijn belangrijke uitgangspunten in de gemeente Waadhoeke. Landelijke wetgeving schrijft voor in 2050 energieneutraal te zijn, maar Waadhoeke gaat al een stap sneller. De ambitie is om in 2040 een energieneutrale gemeente te zijn. In het coalitieakkoord zijn de duurzaamheidsambities beschreven, hier sluit het IHP Onderwijs bij aan.

Alle maatregelen worden getoetst aan de duurzaamheidsambities. In het IHP worden kosten in relatie tot duurzaamheid in kaart gebracht in verschillende scenario's. In de financiële paragraaf van het IHP worden verschillende opties naast elkaar gezet, zodat de raad een objectieve keuze kan maken.

Drie scenario's worden onderscheiden:

- Scenario wettelijk minimum (BENG);
- Scenario ambitieniveau Waadhoeke (ENG);
- Scenario maximale variant (ZEB).

In een businesscase (in Waadhoeke ook wel 'accommodatieplan'), voortvloeiend uit dit IHP, dient echter te worden aangetoond dat dit middels een

renovatie (net als bij nieuwbouw) technisch, bouwkundig en financieel mogelijk is en daarmee een verlenging van de levensduur van het gebouw kan worden afgegeven.

Gemeente Waadhoeke gaat voor een zo laag mogelijke CO₂-uitstoot als gevolg van materiaalgebruik. Bij alle maatregelen wordt circulariteit als uitgangspunt meegenomen: materialen en grondstoffen worden zo veel mogelijk hergebruikt of hebben een restwaarde. Gebruikte materialen worden vastgelegd in een materialenpaspoort, zodat bij sloop van het gebouw de restwaarde van materialen kan worden ingeschat. Een hoge restwaarde leidt tot lagere afschrijvingslasten en biedt meer investeringsruimte voor duurzame onderwijshuisvesting. Bij nieuwbouwprojecten wordt, in dit IHP, gerekend met een circulaire restwaarde, waar dit conform de financiële verordening kan en mag. Het is uitlegbaar dat gebouwen (of de gebruikte materialen) aan het eind van de levensduur hoogwaardig kunnen worden hergebruikt en daarmee een zekere (circulaire) restwaarde hebben. Om dit te bepalen wordt de losmaakbaarheid van producten en elementen onderzocht – bij nieuwbouw is dit in het materialenpaspoort goed te registreren. Hoe beter materialen van elkaar kunnen worden gescheiden, hoe eenvoudiger materialen kunnen worden geoogst en hoe hoger de restwaarde is. Een restwaarde kan worden gehanteerd indien het gebouw is ontworpen op de principes van losmaakbaar bouwen, waarbij tenminste 55% van het gebouw demontabel is zonder afbreuk te doen aan de functionaliteit en bestaande waarde. Demontabel bouwen vraagt doorgaans om een verhoging van de stichtingskosten. De kosten voor demontabel bouwen zijn nog niet meegenomen in de normbedragen. Per project wordt inzichtelijk gemaakt wat de meerkosten van demontabel bouwen zijn.

Voor onderwijshuisvesting vertaalt zich dit naar hoogwaardig (en langdurig) hergebruiken van bestaande gebouwen en materialen, gebruikmaken van hernieuwbare (biobased) materialen en het ontwerpen voor een zo lang mogelijke levensduur of toekomstig hoogwaardig hergebruik.

Gemeente Waadhoeke gaat, net als bij energie, voor een zo laag mogelijke CO₂-uitstoot als gevolg van materiaalgebruik. Per project wordt in een businesscase de CO₂-uitstoot over de gehele levensduur berekend, zowel over de bouwfase als gebruiksfase. Met deze 'whole-life carbon'-aanpak wordt bepaald welke ontwerpkeuzes leiden tot een zo laag mogelijke milieu-impact en

wordt zoveel mogelijk bij de duurzaamheidsambities aangesloten. Gebruikte materialen worden vastgelegd in een materialenpaspoort, zodat bij de circulaire sloop van het gebouw de restwaarde van materialen kan worden ingeschat. Circulaire sloop is van belang om materialen te hergebruiken met minder uitstoot.

Het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) stelt ook wettelijke eisen aan binnenklimaat. Het Programma van Eisen Frisse Scholen (RVO, 2025) is hierop herijkt; de meeste onderdelen van het Programma van Eisen Frisse Scholen klasse C zijn gelijk aan het Bbl. Enkele onderdelen komen uit op klasse B of soms klasse A. Vanuit ambitie rondom een gezond binnenklimaat is Frisse Scholen klasse B de norm bij nieuwbouw en renovatie (voor zover mogelijk).

Een goed binnenklimaat draagt aantoonbaar bij aan goede leerprestaties. De ambitie van Waadhoeke rondom Frisse Scholen-klassen ligt boven het wettelijk minimum.

Aanpasbare huisvesting

Uitgangspunt: De gebouwen voor onderwijshuisvesting zijn zoveel mogelijk aanpasbaar. Dit is maatwerk, tijdens de project specifieke planvorming dient er aandacht geschonken te worden aan uitbreidingsmogelijkheden, aanpasbare indelingen, remontabel bouwen.

In Waadhoeke verandert de demografische samenstelling van de bevolking. Dit kan het nodig maken om gebouwen anders te gebruiken. Aanpasbaar bouwen is daarom slim om te kunnen voorzien in benodigde ruimte voor onderwijs en andere maatschappelijke voorzieningen.

Onze onderwijsgebouwen zijn aanpasbaar. Onderwijsconcepten veranderen. Het is de wens dat gebouwen wisselende onderwijsconcepten blijvend kunnen faciliteren en mogelijk ook andere functies in de kernen kunnen huisvesten. Vier uitgangspunten voor nieuwbouw zijn van belang:

- **Rekening houden met uitbreidingsmogelijkheden:** in de planvorming wordt rekening gehouden met (toekomstige) uitbreiding, al dan niet modulair. Dit door planologisch en in het ontwerp voorbereidingen te treffen, voldoende ruimte op en rond het perceel te voorzien of te voorzien in zwaardere

constructies voor het opbouwen van een extra bouwlaag. Dit zonder dat de uitbreiding afbreuk doet aan het onderwijskundige of pedagogische concept. Dit is maatwerk en gebeurt op het moment dat er een indicatie is dat een school erg gaat groeien en krimpen. De reden hiervoor is flexibiliteit in de toekomst.

- **Aanpasbare indelingen:** in de planvorming wordt rekening gehouden met toekomstige aanpasbaarheid om onderwijsontwikkeling of multifunctioneel gebruik op te vangen. Het gebouw moet de gebruikers faciliteren en niet andersom. Dit door het bouwen van draagconstructies met zoveel mogelijk vrij indeelbare vloeren en een installatieconcept waarmee grote investeringen bij aanpassingen (en veranderingen in het binnenklimaat) zoveel mogelijk worden voorkomen.
- **Waar mogelijk remontabel bouwen:** voor nieuwbouw wordt waar mogelijk ingezet op remontabel of losmaakbaar bouwen. Daarmee wordt het verplaatsen, veranderen of opnieuw gebruiken van (delen van) het gebouw eenvoudiger. Tevens verhoogt dit de mogelijkheid om aan het eind van de levensduur de toegepaste materialen hoogwaardig te hergebruiken. De circulaire restwaarde wordt hiermee vergroot.
- **Rekening houden met functiewijziging:** wanneer een school (een deel van) het gebouw verlaat, valt het gebouw in eigendom terug aan de gemeente. Voor nieuwbouw wordt ingezet op efficiënte indelingen en stramienmaten die in toekomstige gevallen andere functies of (her)bestemmingen faciliteren. Standaard stramienmaten bevorderen het circulair gebruik van middelen.

Klimaatadaptief

Uitgangspunt: Waadhoeke zet in op voldoende groen en waterbuffering voor een klimaat adaptieve schoolomgeving.

Een veilige en leefbare leefomgeving is het doel. Door klimaatverandering is er steeds meer sprake van extreme buien, lange perioden van droogte en hitte in de bebouwde omgeving. Aanpassingen in de samenleving zijn nodig om nu en in de toekomst de veiligheid en leefbaarheid te garanderen. Vanuit klimaatadaptatie wordt de versteende fysieke omgeving vergroend. Halfverharding en grijswatersystemen kunnen hierbij helpen. Schoolpleinen kunnen benut worden ten behoeve van klimaatadaptatie. Groenblauwe schoolpleinen nodigen uit tot beweging, hebben een educatief doel en dragen

bij aan een klimaatbestendige fysieke omgeving (tegengaan hittestress, infiltratie regenwater). De toepassing van bomen beschermt tegen uv-straling en bomen

Uitgangspunt: Waadhoeke gaat voor het behoud van sterke dorpsscholen.

openen en leggen op het concept om voor de onderwijshuisvesting ruimte aan zich naar voldoende ruimte om regenwater te bufferen en voldoende groen rondom de school waardoor verkoeling ontstaat en minder energie nodig is voor koeling in het gebouw.

3.2 Aanbod en samenwerking

Doorlopende leerlijn

Uitgangspunt: De schoolgebouwen faciliteren een doorlopende leerlijn, bijvoorbeeld door een strategische locatie of mogelijkheden binnen het gebouw.

De gemeente en schoolbesturen in Waadhoeke vinden het belangrijk dat de ontwikkeling van het kind centraal staat. Waar mogelijk werken verschillende disciplines rondom het kind samen. Het doel is een warme overdracht tussen opvang, primair onderwijs en, in het verlengde, voortgezet onderwijs te onderhouden, waarbij eventuele aanvullende leerbehoeften vroegtijdig gesignaleerd worden en kinderen zoveel mogelijk een plek binnen het (regulier) onderwijs krijgen. Dit draagt bij aan inclusief en passend onderwijs. Fysieke nabijheid van primair onderwijs en kinderopvang is daarbij van belang. De vorming van (Integrale) Kindcentra (I)KC's draagt hier aan bij.

Clusteren van voorzieningen

Uitgangspunt: Bij nieuwbouw of renovatie wordt altijd gekeken naar wat er nog meer speelt in een dorp.

Bij ontwikkelingen rondom onderwijs kijkt Waadhoeke de situatie integraal om te kijken waar samenwerking en eventuele clustering van voorzieningen mogelijk is. In het kader van integraal nadenken en toekomstbestendigheid en leefbaarheid van dorpen worden koppelkansen onderzocht. Waar dit meerwaarde heeft, worden voorzieningen geclusterd.

Sterke dorpsscholen

Een sterke dorpsschool betekent dat de school goed is voor de leefbaarheid en ontwikkeling van kinderen in een dorp. Per dorp is dit maatwerk, maar er zijn indicaties op basis waarvan hier een beeld van kan worden gevormd.

Een sterke dorpsschool is afhankelijk van thema's als thuisnabij onderwijs, toekomstbestendigheid, kwaliteit, ontwikkeling van kinderen en afstand tot onderwijs. Op het moment dat er signalen zijn dat een school geen sterke dorpsschool is, dan is het schoolbestuur primair verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs en behoud of sluiten van een school. Op het moment dat er gekeken wordt naar het toepassen van een maatregel op onderwijshuisvesting wordt er altijd gekeken naar de prognoses om afgewogen keuzes te maken. De gemeente en schoolbesturen weten zich bereid om gezamenlijk over integrale oplossingsrichtingen na te denken, waarbij naast kwaliteit van het onderwijs ook de leefbaarheid van (kleine) kernen een belangrijk perspectief is.

De komende jaren is de verwachting dat er scholen kleiner worden. De opheffingsnorm in Waadhoeke ligt op 43 leerlingen. Dit betekent niet dat kleinere scholen niet kunnen blijven bestaan. Schoolbesturen kunnen ervoor kiezen om scholen overeind te houden door te sturen op de gemiddelde schoolgrootte, waarbij een school tot drie jaar onder de norm mag zitten voordat er verdere stappen worden overwogen. De gemeente heeft geen rol in het sluiten van scholen, dit is de taak van de schoolbesturen.

Samenwerking met buurgemeenten

Uitgangspunt: Waadhoeke leert van de voorbeelden van buurgemeenten en werkt wanneer het kan samen.

In verschillende Friese gemeenten zijn al goede ervaringen met rekenen met circulaire restwaarde of inclusief onderwijs. Soms ligt een oplossing in het delen van kennis of in het samenwerken met de regio. In het kader van onderwijshuisvesting wordt binnen de projecten de meerwaarde van mogelijke samenwerkingen onderzocht.

Inclusief onderwijs

Uitgangspunt: Onderwijs is zo inclusief en thuisnabij mogelijk. Het IHP sorteert voor op 5% aanvullende ruimtebehoefte om passend en inclusief onderwijs te faciliteren bij nieuwbouw en bestaande bouw. Het schoolbestuur toont de behoefte aan middels een projectvoorstel.

De gemeente en de schoolbesturen erkennen het belang van passend en inclusief onderwijs. Het streven is dat niemand wordt uitgesloten van onderwijs vanwege een beperking of achterstand. Kinderen leren, spelen en werken samen en ieder kind kan zich optimaal ontwikkelen, met de ondersteuning en zorg die daarvoor nodig zijn. Dit vraagt om sector overstijgende samenwerkingen tussen kinderopvang, PO, VO, (V)SO en zorgaanbieders, op basis van de kaders, taken en inspanningsverplichtingen die op basis van de Wet passend onderwijs gelden.

Inclusie is geen keuze maar vanuit verschillende verdragen, onder andere het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap⁵ en de werkgenda route naar inclusief onderwijs 2035 van het ministerie van OCW⁶, is het verplicht om hier naartoe te werken. Als extra ondersteuning nodig is, wordt dit zo thuisnabij mogelijk aangeboden. Dit betekent dat zoveel als mogelijk de expertise naar de scholen wordt gebracht.

Passend en inclusief onderwijs vraagt om een ander (flexibel) ruimtegebruik. Bijvoorbeeld ruimtes waar onder begeleiding, zelfstandig of in kleine groepen gewerkt kan worden door leerlingen, externe zorgaanbieders, begeleiders en andere plusfuncties. Het gaat dan om meer diversiteit aan werkplekken, meer spreekruimten en aanvullende ondersteuningsruimten (mindervalidentoilet, douche, interventieruimte et cetera.). Schoolbesturen en de gemeente komen samen tot passende onderwijsplekken, afgestemd op de specifieke behoeften. Voor inclusievere onderwijshuisvesting kan ook gekeken worden naar het recent gepubliceerde ontwerp kader inclusievere onderwijshuisvesting⁷. Het ontwerp kader inclusievere onderwijshuisvesting richt zich op fysieke toegankelijkheid, sociale inclusie en flexibiliteit, zodat leerlingen met diverse achtergronden en behoeften samen kunnen leren in een passende en toegankelijke leeromgeving.

Dit IHP rekent indicatief met een aanvullende ruimtebehoefte voor passend en inclusief onderwijs van 5% boven op de normatieve ruimtebehoefte. Indien zij hier gebruik van wil maken, levert het schoolbestuur zowel bij bestaande gebouwen als nieuwbouw of renovatie een inhoudelijke onderbouwing aan bij de

gemeente. Bij bestaande gebouwen kan de normatieve overmaat ingezet worden, bij nieuwbouw wordt de normatieve ruimtebehoefte aangevuld met deze extra capaciteit. Nogmaals is de 5% in dit IHP indicatief. Deze werkt ook door in de stichtingskosten die in dit IHP worden benoemd. De gemeenteraad beslist uiteindelijk of het budget, inclusief aanvulling op de stichtingskosten, wordt toegekend. Dit besluit vormt het ruimtelijk kader voor het programma van eisen dat de bouwheer zal opstellen.

Naast omvang spelen ook binnenklimaat en passende materialen een rol voor inclusievere schoolgebouwen. Kleur, akoestiek, licht doen hierin veel.

Financieel kader: TCO en circulaire restwaarde

Uitgangspunt: Bij elk project in dit IHP wordt onderzocht of en in welke mate een circulaire restwaarde van toepassing is.

Vanuit het POHV wordt de Total Cost of Ownership (TCO)-benadering aanbevolen als leidend principe bij investeringsbeslissingen. TCO omvat niet alleen de stichtingskosten, maar ook de exploitatiekosten over de volledige levensduur van het gebouw, inclusief energie, onderhoud en beheer. Door TCO als basis te hanteren, worden investeringen in kwaliteit, duurzaamheid en een goed binnenklimaat inzichtelijk gemaakt als kosteneffectieve keuzes op de lange termijn. De TCO benadering kan voordelig zijn voor zowel schoolbestuur als de gemeente.

Bij nieuwbouwprojecten waarbij gebouwen of onderdelen daarvan in voldoende mate demontabel zijn kan een (financiële) circulaire restwaarde worden ingecalculeerd. In plaats van volledig afschrijven tot nul, wordt dan afgeschreven tot een restwaarde van 10% van de stichtingskosten. Dit maakt het financieel aantrekkelijker om circulaire bouwmethoden toe te passen.

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/01/31/werken-aan-een-samenleving-voor-iedereen-het-vn-verdrag-handicap-in-nederland>

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inclusief-onderwijs/inclusief-onderwijs-in-2035>

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/04/24/6-eindrapport-bouwstenen-voor-inclusievere-scholen>

3.3 Opgroeien in een gezonde omgeving

Een gezonde omgeving gaat over de inrichting van de omgeving, klimaatadaptatie, landschappelijke integratie, natuur, natuureducatie en bewegen. Het IHP streeft naar een integrale benadering van de buitenruimtes van scholen, in de ruimtelijke, sociale en maatschappelijke context van de omgeving.

Openbare toegankelijke, groene - blauwe schoolpleinen

Uitgangspunt: Bij nieuw in te richten schoolpleinen worden waar mogelijk openbare groenblauwe schoolpleinen met voedselbosjes gerealiseerd.

Gemeente Waadhoeke vindt het belangrijk dat scholen beschikken over een groenblauwe buitenruimte met voldoende schaduwpunten die waar wenselijk ook buiten schooltijden toegankelijk is voor de buurt. Bij een groenblauw schoolplein is het groen (planten, bomen, struiken) en blauw (water) geïntegreerd in het ontwerp. Groen zorgt voor schaduw en verkoeling, vermindert hittestress en heeft een bewezen positief effect op het welzijn en de concentratie van kinderen. Voldoende schaduwpunten zorgen ervoor dat kinderen ook op warme dagen veilig buiten kunnen spelen. Het blauw draagt bij aan de waterhuishouding.

De investering in een groenblauw schoolplein valt buiten de normbedragen van het IHP. De bekostiging dient op andere wijze tot stand te komen (subsidies/fondsen).

Het coalitieakkoord benoemt dat Waadhoeke inzet op een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, spelen en ontmoeten. De ambitie voor groene en openbare schoolpleinen past hierbij. Een kwalitatief goede buitenruimte draagt bij aan de algehele gezondheid van de kinderen én de directe omgeving.

Waar mogelijk zijn schoolpleinen openbaar, conform het uitgangspunt in het speeltuinbeleid⁸.

Het aanleggen van voedselbosjes

Waar de ruimte het toelaat en de kans zich voordoet, wordt er ingezet op de

aanleg van IVN voedselbosjes op schoolpleinen. Een voedselbosje is een kleinschalig aangelegd bosje bestaande uit eetbare planten, struiken en bomen.

Een voedselbosje biedt meer dan een groene aanvulling en biodiversiteit op het schoolplein. Het biedt kinderen een directe en tastbare verbinding met de natuur. Kinderen leren door actief betrokken te zijn bij het aanplanten, onderhouden en oogsten.

Bij de uitvoering van projecten voortvloeiend uit dit IHP gaan gemeente en schoolbesturen in gesprek over de inrichting en vergroening van de buitenruimte.

Hygiënische drinkwatervoorzieningen

Uitgangspunt: Waar de situatie dit toelaat, wordt gestreefd naar de realisatie van een watertappunt aan de buitenzijde van het schoolgebouw. Hiermee wordt ook tijdens speel momenten buiten en andere activiteiten in de buitenruimte het drinken van water gestimuleerd.

Gemeente Waadhoeke zet zich in voor een gezonde leefomgeving waarin de gezonde keuze de vanzelfsprekende keuze is. Het stimuleren van water drinken draagt bij aan een gezonde leefstijl van kinderen en jongeren, waarbij kraanwater een gezonde en duurzame dorstlesser vormt. Daarom vindt de gemeente het belangrijk dat scholen beschikken over goed toegankelijke en hygiënische drinkwatervoorzieningen in het schoolgebouw.

Goed en passend bewegingsonderwijs

Uitgangspunten:

- De gemeente zorgt nu en in de toekomst voor voldoende ruimte om te voldoen aan de wettelijke plicht om alle leerlingen minimaal 2 keer 45 minuten per week bewegingsonderwijs aan te bieden.
- Iedere school beschikt voor het bewegingsonderwijs van groep 1 en 2 over een speellokaal, of heeft de ruimte om deze uren (3,75 uur per groep 1 en 2 per week) invulling te geven binnen een gymzaal.
- Voor de omvang van sportvloeren (en daarmee de binnensportaccommodaties) wordt zoveel mogelijk het Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs (2024) gehanteerd. Bij nieuwbouw van een locatie voor bewegingsonderwijs is dit kwaliteitskader het uitgangspunt.
- De gemeente kijkt samen met de schoolbesturen integraal naar bewegen. Daarbij worden de mogelijkheden verkend om het bewegingsonderwijs buiten aan te bieden in de nabijheid van de scholen en op een voor de gebruikmakende scholen zo goed mogelijk bereikbare plek in de wijk of buurt.

⁸ Speeltuinbeleid 2024-2027.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor voldoende en adequate huisvesting van het bewegingsonderwijs. Het bewegingsonderwijs is een integraal onderdeel van het onderwijsaanbod. In de jonge jaren van een kind wordt de basis gelegd voor een gezonde leefstijl met voldoende beweging en ontwikkeling van motorische en sociale vaardigheden.

Lokale verordening Waadhoeke

Uitgangspunt: een lokaal voor bewegingsonderwijs ligt binnen de normafstanden volgens de lokale verordening van de gemeente.

Uitgangspunt: Op het moment dat de afstand verder is dan deze wettelijke kaders, dan faciliteert de gemeente door vervoer te regelen van de school naar de locatie voor bewegingsonderwijs en terug.

De gemeente is verantwoordelijk om te voorzien in capaciteit (zaaldelen) voor bewegingsonderwijs binnen zogeheten normafstanden. De verordening van de gemeente Waadhoeke is hiertoe leidend. De normafstanden zijn gemeten langs de kortste voor leerlingen voldoende begaanbare weg.

De gemeente Waadhoeke dient extra sportaccommodaties te realiseren als het onmogelijk is gebruik te maken van één of meer lokalen bewegingsonderwijs of van een binnen redelijke termijn beschikbaar komende lokalen bewegingsonderwijs voor:

Een school voor basisonderwijs of speciaal basisonderwijs, bij noodzakelijk gebruik van:

- Ten minste 20 klokuren binnen een afstand van 1 km hemelsbreed, of
- Ten minste 15 klokuren binnen een afstand van 3,5 kilometer hemelsbreed, of
- Ten minste 5 klokuren binnen een afstand van 7,5 km, hemelsbreed

Een school voor speciaal onderwijs, speciaal en voortgezet speciaal onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs, bij noodzakelijk gebruik van:

- Ten minste 10 groepen speciaal onderwijs binnen een afstand van 1 kilometer hemelsbreed, of
- Ten minste 10 groepen voortgezet speciaal onderwijs binnen een afstand van 2 kilometer hemelsbreed, of
- Ten minste 6 groepen speciaal onderwijs binnen een afstand van 3,5 kilometer hemelsbreed, of
- Ten minste 3 groepen speciaal onderwijs binnen een afstand van 7,5 kilometer hemelsbreed, of

Een school voor voortgezet onderwijs binnen een afstand van 2 kilometer hemelsbreed en een opgestelde prognose aantoonde dat gedurende ten minste vijftien jaar de groepen leerlingen waarvoor het door het college vastgestelde aantal klokuren noodzakelijk is, aanwezig zijn of verwacht kunnen worden.

Bewegend leren en leren bewegen

Uitgangspunt: Bij wens van schoolbesturen wordt ingezet op bewegend leren tijdens de schooldag. Waar mogelijk houdt de gemeente hier rekening mee bij de inrichting van de schoolpleinen.

Iedere inwoner van gemeente Waadhoeke moet kunnen sporten en bewegen. Dat begint bij voldoende aanbod en voorzieningen op jonge leeftijd. De gemeente Waadhoeke zorgt ervoor dat er voldoende faciliteiten zijn voor het bewegingsonderwijs. Het streven is dat het onderwijs door middel van toekomstbestendige voorzieningen voor bewegingsonderwijs kinderen vanaf jonge leeftijd kan leren bewegen. Daarnaast is er mogelijkheid om bij wens van schoolbesturen in te zetten op bewegend leren tijdens de schooldag. Waar mogelijk houdt de gemeente hier rekening mee bij de inrichting van schoolpleinen, dit is niet enkel de taak van de gemeente maar ook die van de school als bouwheer.

3.4 Ruimtegebruik en behoefte

Ruimte vraag en aanbod

Uitgangspunt: Gemeente en schoolbesturen streven naar een efficiënte inzet van de beschikbare onderwijshuisvesting en de financiële middelen hiervoor. Ruimte vraag en -aanbod worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd om normatieve overmaat of tekorten te voorkomen.

Dat betekent onderwijscapaciteit realiseren waar nodig en leegstaande onderwijscapaciteit zoveel mogelijk voorkomen of zelfs reduceren. Voor piekperiodes wordt gezocht naar alternatieve oplossingen. De verordening biedt het College van B&W de mogelijkheid onderwijscapaciteit bij een andere school of instelling in te zetten voor een school waar ruimtetekort optreedt. Een normatief ruimtetekort wordt in eerste instantie zoveel mogelijk opgelost door medegebruik van bestaande onderwijscapaciteit bij andere scholen in het voedingsgebied. Dit betekent dat wanneer een nabijgelegen school ruimte nodig heeft, er capaciteit gevorderd kan worden bij een school met beschikbare ruimte. Wanneer medegebruik bij andere scholen naar oordeel van het college niet mogelijk is, biedt de inzet van tijdelijke huisvesting een alternatief.

Overmaat in gebouwen

Uitgangspunt: De normatieve overmaat (leegstand) in gebouwen leidt niet automatisch tot een ingreep in de huisvestingssituatie van een school.

Een normatieve overmaat is niet per direct te vertalen in een functionele overmaat; in bestaande gebouwen kan sprake zijn van een inefficiënte indeling. Daar waar een normatieve overmaat zichtbaar is, vordert de gemeente niet automatisch de ruimtes. Een overmaat kan ruimte geven aan het onderwijsconcept, maar wordt realistisch beoordeeld in relatie tot ruimtebehoefte van andere scholen. Het schoolbestuur blijft verantwoordelijk voor de exploitatie en exploitatielasten. De reductie van de overmaat, bijvoorbeeld door ruimtes te verhuren of zelfs af te stoten draagt bij aan reductie van de exploitatielasten. Voor het verhuren (enkel- dan wel dubbelgebruik) van onderwijscapaciteit aan derde partijen moet een schoolbestuur toestemming vragen aan de gemeente. Een overmaat kan ruimte bieden aan een andere school die een tekort heeft aan ruimte.

Gezamenlijke businesscases

Uitgangspunt: Om de ambities uit dit IHP waar te maken, stellen gemeente en het betreffende schoolbestuur voor ieder project voortvloeiend uit dit IHP een businesscase op waarin haalbaarheid en financiële dekking worden onderzocht.

De gezamenlijke ambities voor de onderwijshuisvesting in Waadhoeke liggen hoger dan het wettelijk minimum dat anno 2026 geldt. Dit is nodig om extra kwaliteit en duurzame, toekomst omarmende onderwijsgebouwen te realiseren. Duurzame huisvesting is een gezamenlijke verantwoordelijkheid en de bekostiging hiervan is een gezamenlijke zoektocht tussen gemeente en schoolbesturen. Om ambities te realiseren, stelt dit IHP dat de gemeente en het betreffende schoolbestuur de haalbaarheid van ambities in een businesscase onderzoeken.

Voor het opstellen van een businesscase geldt de Total Costs of Ownership-benadering. In de businesscase worden, naast de technische, ruimtelijke en functionele haalbaarheid, ook de financiële haalbaarheid van projecten en ambities onderzocht. Vanuit de wettelijke verantwoordelijkheid draagt de gemeente bij aan voldoende en adequate onderwijshuisvesting. Voor bovenwettelijke ambities wordt nadere dekking gezocht, bijvoorbeeld in de vorm van subsidies of cofinanciering (waar dit kan en mag).

De voor gemeenten en schoolbesturen geldende wet- en regelgeving is daarin leidend. Daarbij zijn mogelijk andere geldstromen binnen de gemeente aan te koppelen en anderzijds kunnen schoolbesturen bijdragen, bijvoorbeeld als blijkt dat kosten worden terugverdiend in een bepaalde tijd.

3.5 Type maatregelen

Het IHP gaat voor de schoollocaties uit van de volgende maatregelen, ook wel voorzieningen genoemd: vervangende nieuwbouw, vernieuwbouw, renovatie, uitbreiding en aanpassing. De keuze om een maatregel toe te kennen wordt gebaseerd op verschillende aspecten, zoals de technische kwaliteit, de functionele kwaliteit, de exploitatie, het onderhoud, het ruimtesaldo en

toekomstbestendigheid van het gebouw. Wanneer een schoolgebouw in aanmerking komt voor een van deze maatregelen, zijn vaak meerdere van de volgende onderbouwingen van toepassing:

- Het schoolgebouw is, met inachtnaam van tussentijdse levensduur verlengende renovaties, ouder dan 40 jaar;
- Het gebouw is met regulier onderhoud niet tot een redelijk bouwkundig en installatietechnisch kwaliteitsniveau te behouden;
- Het gebouw voldoet niet aan het ambitieniveau op duurzaamheid (energetisch, klimatologisch en installatietechnisch);
- Het gebouw biedt onvoldoende ruimte om de leerlingen voldoende adequaat te huisvesten.

Bij projecten die voortkomen uit het IHP is de omgevingsvisie de basis. Er wordt bij (vervangende) nieuwbouw altijd gekeken of het plan voldoet aan de ruimtelijke kaders van de omgevingsvisie.

Betaalbare onderwijshuisvesting

We streven in de gemeente Waadhoeke naar kwalitatief goede, toekomstbestendige, maar ook betaalbare onderwijshuisvesting. Dit betekent dat slim gekeken moet worden naar het behalen van ambities. Daarbij is het van belang dat bij iedere investering bewust wordt afgewogen wat financieel haalbaar is, zonder daarbij de lange termijn doelen uit het oog te verliezen. Het IHP biedt hiervoor een kader door kosten en ambities duidelijk naast elkaar te zetten, op deze manier kunnen weloverwogen keuzes gemaakt worden die recht doen aan zowel de financiële mogelijkheden als duurzaamheid en behalen van ambities.

Vernieuwbouw

Vernieuwbouw betreft een vergaande renovatie waarbij de footprint en het casco van het pand gelijk blijft, maar waarbij alle verdere bouwkundige en installatietechnische elementen worden vernieuwd. De conditie is verder gelijk aan nieuwbouw.

Renovatie

Zoals in paragraaf 2.3 aangegeven wordt renovatie per 1 januari 2027 expliciet als gemeentelijke voorziening aangemerkt en wordt het investeringsverbod voor het primair onderwijs opgeheven. Dit vergroot de mogelijkheden voor schoolbesturen om samen met de gemeente te investeren in kwalitatief goede

en toekomstbestendige huisvesting. Al moet gezegd worden dat niet alle schoolbesturen hier per definitie middelen voor beschikbaar hebben.

4. Normbedragen en financiële uitwerking

In deze paragraaf worden de normbedragen geschetst voor nieuwbouw op basis van het aantal leerlingen en de oppervlakte van een passend gebouw bij dat aantal leerlingen. In het IHP worden twee scenario's gehanteerd, te weten 1) BENG en 2) ENG/ZEB (ambitie Waadhoeke). ZEB wordt de komende jaren landelijk verder gedefinieerd; mogelijk gaan hier ook prijs-aanpassingen mee gepaard.

Normbedragen

Dit IHP gaat uit van actuele en marktconforme normbedragen per m² bvo voor de diverse maatregelen. De basis daarin is het wettelijk minimum (BENG) met ambitie voor Frisse Scholen klasse B. In de uitwerking maakt dit IHP ook bovenwettelijke investeringen inzichtelijk, bijvoorbeeld voor ENG/ZEB en Frisse Scholen klasse A. De in dit IHP gehanteerde normbedragen zijn gebaseerd op stichtingskosten (bouwkosten, inclusief honoraria, onvoorzien en BTW). De VNG-normbedragen liggen onder de feitelijk benodigde investeringsomvang voor onderwijshuisvesting. Een opslag van 20% wordt aanbevolen voor bijkomende kosten zoals aankoop, bouwrijp maken, infrastructuur en tijdelijke huisvesting. Renovatie en nieuwbouw worden budgettair gelijkgesteld bij gelijkwaardige kwaliteit en levensduurverlenging.

Normbedragen zijn gebaseerd op prijspeil januari 2026. Jaarlijks worden bedragen volgens de index van de BDB geïndexeerd. De indexcijfers geven inzicht in kostenontwikkelingen van lonen materialen en materieel in de Nederlandse bouw. De index is gebaseerd op de structurele kosten (kostprijsontwikkeling) en conjuncturele effecten.

Afschrijven

In geval van nieuwbouw wordt afgeschreven voor een levensduur van 40 jaar. Bij renovatie gebeurt dit op basis van 25 jaar. In het IHP proces wordt onderzocht of langere afschrijftermijnen kunnen worden gebruikt voor schoolgebouwen. Er wordt gerekend met 10% restwaarde bij het afschrijven, waardoor gebouwen niet naar nul worden afgeschreven, omdat materialen opnieuw gebruikt kunnen worden.

PRIMAIR ONDERWIJS	Oppervlakte	Nieuwbouw BENG (per m ² bvo)	Opslag ENG/ZEB (per m ² bvo)	Opslag Frisse Scholen klasse A (per m ² bvo)
Tot 100 leerlingen	≤ 703 m ² bvo	€ 4.300	€ 200	€ 500
101 tot 200 leerlingen	≤ 1.206 m ² bvo	€ 4.150	€ 200	€ 500
201 tot 300 leerlingen	≤ 1.709 m ² bvo	€ 4.000	€ 200	€ 500
Meer dan 300 leerlingen	> 1.709 m ² bvo	€ 3.900	€ 200	€ 500

VOORTGEZET ONDERWIJS	Oppervlakte	Basis nieuwbouw (per m ² bvo)	Opslag ENG (per m ² bvo)	Opslag Frisse Scholen klasse A (per m ² bvo)
Klein	700 m ² bvo	€ 5.000	€ 200	€ 500
Vwo havo vmbo-tl	6.000 m ² bvo	€ 4.150	€ 200	€ 500

Renovatie
(BENG wordt benaderd)

Bouwjaar < 1975	90 – 100% van stichtingskosten voor nieuwbouw
Bouwjaar 1975 – 1992	70 – 90% van stichtingskosten voor nieuwbouw
Bouwjaar 1993 – 2015	50 – 70% van stichtingskosten voor nieuwbouw
Bouwjaar > 2015	10 – 50% van stichtingskosten voor nieuwbouw

In de normbedragen is van het volgende uitgegaan.

- Alle bedragen zijn inclusief btw en prijspeil 1 januari 2026.
- De gemeente is vanuit wet- en regelgeving verantwoordelijk voor de bekostiging van BENG en overige voorschriften over verplichte energiemaatregelen zoals aardgasloos bouwen bij nieuwbouw.
- Bij nieuwbouw wordt uitgegaan van een levensduur van minimaal 40 jaar.

Kosten die niet zijn meegenomen in de berekeningen:

- Kosten voor eventuele aankoop van grond en woonrijp maken.
- Kosten voor aanpassingen aan de infrastructuur of openbare ruimte buiten de school en de hekken van het speelplein.
- Kosten voor het eventueel verleggen van (nuts) kabels en leidingen.
- Kosten voor eventueel saneren van asbest en vervuilde grond.
- Ten behoeve van archeologisch onderzoek is een post opgenomen voor bureauonderzoek.
- Kosten voor eventuele proefsleuvenonderzoek en opgravingen zijn niet opgenomen in de bedragen.
- Kosten voor auto parkeren.
- Eenmalig afboeken van boekwaarde bij nieuwbouw.
- Sloopkosten.
- Lopende boekwaarden.
- Tijdelijke huisvesting.
- Verhuiskosten.

- Contextuele factoren/locatie gebonden kosten.
- Mogelijke kosten voor eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair (losse inrichting, losse componenten ICT-voorzieningen, speciale decoratieve verlichting etc.).
- Consequenties uit eventuele Flora- en fauna activiteiten (bescherming van soorten).
- Kosten en baten bij het eventueel afstoten van gebouwen en gronden.
- Kosten voor het realiseren van ruimte voor kinderopvang.
- Kosten voor extra wensen van het schoolbestuur (vouwwanden, podium etc.).
- Consequenties voor de exploitatiekosten zijn buiten beschouwing gelaten.
- Prijsindexering tot start bouw en tijdens de bouw.
- Eventuele interne (gemeentelijke) rente ten behoeve van financiering.
- Eventuele precariokosten.
- Gemeentelijke plan- en apparaatskosten.
- Terreininrichting PO 600 m², VO géén. Gym geen terrein gerekend
- Exclusief faseringskosten
- Voor de kostenramingen is uitgegaan van bouwen in 1 (aansluitende) fase.
- Kostenramingen zijn t.b.v. budgetbepaling.

ICS

ADVISEURS

Colofon

Datum: 29 juli 2026
Auteur(s): Timon BultenSophie
KoopmansNiek Pot
Gereviewd door: [reviewer]

info@icsadviseurs.nl
088 - 235 04 27

